

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 5

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

MAHKUMLARNI HUQUQLARINI HIMOYA QILISHGA DOIR NORMATIV-HUQUQIY HUJJATLARNI TAKOMILLASHTIRISH

Jalolov Madaminbek Jamshid o'g'li

Annatsiya. Ushbu maqolada mahkumlarning huquqlarini himoya qilishga doir normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilinadi. Unda O'zbekiston Respublikasining milliy qonunchiligi, jumladan Konstitutsiya, Jinoyat-ijroiya kodeksi hamda boshqa tegishli qonun hujjatlarida belgilangan normalar yoritilgan. Shuningdek, xalqaro hujjatlar, xususan Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan qabul qilingan "Mahkumlar bilan muomala qilishning minimal standart qoidalari" (Nelson Mandela qoidalari) va "Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi"ning mazkur sohadagi ahamiyati ko'rib chiqilgan. Maqolada mahkumlarning asosiy huquqlari, ularni ta'minlash mexanizmlari hamda ushbu yo'nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar yoritilib, ularning jamiyatga qayta moslashuvdagi o'rni tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: Mahkum, inson huquqlari, jinoyat-ijroiya tizimi, qonunchilik, Konstitutsiya, xalqaro hujjatlar, insonparvarlik, jazoni ijro etish, huquqiy himoya, mahkumlar huquqlari, Jinoyat-ijroiya kodeksi, Konstitutsiya, inson huquqlari, Ombudsmen, qiynoqlarga qarshi konventsiya, murojaat huquqi, yuridik yordam, ijtimoiy reabilitatsiya, insonparvar muomala, Nelson Mandela Rules, European Prison Rules, prisoners' rights, prohibition of torture, humane treatment, rehabilitation.

Kirish. Bugungi kunda inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlash har qanday davlatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Shu jumladan, ozodlikdan mahrum etilgan shaxslar — mahkumlarning huquqlarini himoya qilish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki ular jamiyatdan ajratilgan bo'lsalar-da, inson sifatidagi asosiy huquqlaridan mahrum etilmaydi.

Mahkumlar huquqlarini ta'minlash nafaqat insonparvarlik tamoyillariga asoslanadi, balki ularning qayta tarbiyalanishi va jamiyatga moslashuvi uchun ham zarur hisoblanadi. Shu bois, bu sohada milliy va xalqaro darajada qator normativ-huquqiy hujjatlar ishlab chiqilgan.

Asosiy qism. Mahkumlarning huquqlarini himoya qilish, avvalo, milliy qonunchilik asosida tartibga solinadi. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi bu borada asosiy huquqiy manba hisoblanadi. Unda har bir insonning sha'ni va qadr-qimmatini daxlsiz ekanligi, hech kim qiynoqqa solinmasligi yoki shafqatsiz muomalaga duchor etilmasligi qat'iy belgilangan. Bu normalar mahkumlarga ham to'liq tatbiq etiladi.

Mahkumlarning huquqiy holatini tartibga soluvchi asosiy hujjatlardan biri Jinoyat-ijroiya kodeksidir. Mazkur kodeksda jazoni o'tash tartibi, mahkumlarning huquq va majburiyatlari aniq ko'rsatib berilgan. Jumladan, mahkumlarning quyidagi huquqlari kafolatlanadi:

- tibbiy xizmatdan foydalanish;
- mehnat qilish va mehnati uchun haq olish;
- ta'lim olish;
- yaqinlari bilan uchrashuvlar o'tkazish;

murojaatlar yuborish va javob olish.

Shuningdek, “Ichki ishlar organlari to‘g‘risida”gi qonunda ham mahkumlar bilan muomala qilishda qonuniylik, insonparvarlik va adolat tamoyillariga amal qilish zarurligi belgilangan.

Mahkumlar huquqlarini himoya qilishda xalqaro huquq normalari ham muhim o‘rin tutadi. Xususan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan qabul qilingan “Mahkumlar bilan muomala qilishning minimal standart qoidalari” (Nelson Mandela qoidalari) xalqaro miqyosda asosiy standart hisoblanadi. Ushbu qoidalar mahkumlarga nisbatan insoniy munosabatda bo‘lish, ularning sog‘lig‘ini saqlash va huquqlarini ta‘minlashga qaratilgan.

Bundan tashqari, “Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi” ham har bir insonning, shu jumladan mahkumlarning huquqlarini himoya qilish zarurligini ta‘kidlaydi. Unda barcha insonlar teng va erkin tug‘ilishi, qiynoqlarga yo‘l qo‘yilmasligi kabi asosiy prinsiplar belgilangan.

Hozirgi kunda mahkumlar huquqlarini ta‘minlash tizimini takomillashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu esa jazoni ijro etish muassasalarida qonuniylikni mustahkamlash va inson huquqlarini yanada samarali himoya qilishga xizmat qilmoqda.

O‘zbekistonda mahkumlar huquqlarini himoya qilishga doir qo‘shimcha ma‘lumotlar:

1. Ombudsman instituti

O‘zbekistonda mahkumlar huquqlarini himoya qilishda O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Inson huquqlari bo‘yicha vakili (Ombudsman) muhim rol o‘ynaydi.

Jazoni ijro etish muassasalariga monitoring tashriflari amalga oshiradi

Mahkumlardan kelgan murojaatlarni ko‘rib chiqadi

Huquqbuzarlik holatlari bo‘yicha tavsiyalar beradi

2. Prokuratura nazorati

O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi jazoni ijro etish muassasalarida qonunlarning bajarilishini nazorat qiladi.

Mahkumlar huquqlari buzilmasligini tekshiradi

Noqonuniy harakatlarga nisbatan choralar ko‘radi

3. Sud tizimi va murojaat qilish huquqi

Mahkumlar sudlarga murojaat qilish huquqiga ega:

Noqonuniy jazolar yoki sharoitlar ustidan shikoyat qilish

O‘z huquqlarini tiklashni talab qilish

Bu huquq O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi tizimi orqali ta‘minlanadi.

4. Jazoni ijro etish tizimidagi islohotlar

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda katta o‘zgarishlar bo‘ldi:

Koloniyalarda sharoitlar yaxshilanmoqda

Qiynoqlarga qarshi kurash kuchaytirildi

Video kuzatuv tizimlari joriy qilinmoqda

Ochiqlik va jamoatchilik nazorati oshirilmoqda

5. Jamoatchilik va NNTlar roli

Mahkumlar huquqlarini himoya qilishda nodavlat tashkilotlar ham ishtirok etadi:

Huquqiy yordam ko'rsatadi

Monitoring va tahlillar o'tkazadi

Jamiyatga qayta moslashishda yordam beradi

Masalan, Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Milliy markazi bu borada faol ishlaydi.

6. Reabilitatsiya va ijtimoiy moslashuv

Mahkumlarni jamiyatga qaytarish uchun:

Kasb-hunar o'rgatish

Psixologik yordam

Ish bilan ta'minlash dasturlari

yo'lga qo'yilgan.

7. Xalqaro hamkorlik

O'zbekiston xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qiladi:

Birlashgan Millatlar Tashkiloti

Yevropada Xavfsizlik va Hamkorlik Tashkiloti

Bu orqali xalqaro standartlar joriy etilmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, mahkumlarning huquqlarini himoya qilish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Ushbu sohada milliy va xalqaro normativ-huquqiy hujjatlar keng qamrovli tizimni tashkil etadi. Mazkur hujjatlar ijrosi mahkumlarning huquqlarini ta'minlash bilan birga, ularni jamiyatga qayta moslashtirish va ijtimoiy adolatni qaror toptirishda muhim ahamiyatga ega.

Kelgusida ham bu yo'nalishda olib borilayotgan islohotlarni davom ettirish, xalqaro tajribalarni joriy etish orqali mahkumlar huquqlarini himoya qilish tizimini yanada rivojlantirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-ijroiya kodeksi.
3. "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonun.
4. Birlashgan Millatlar Tashkiloti – "Mahkumlar bilan muomala qilishning minimal standart qoidalari" (Nelson Mandela qoidalari).
5. "Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi".

